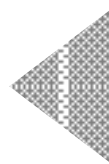

معرفی پروژه داگلاس سی. نورث

سید احسان خاندوزی^۱

در ادامه معرفی صاحب‌نظران برجسته در حوزه توسعه، این شماره از فصلنامه به معرفی و بررسی دیدگاه‌های داگلاس سی. نورث^۲ اختصاص یافته است. گرچه نام نورث برای بسیاری از اقتصاددانان دانشگاهی در ایران نامی بیگانه نیست اما عمده شهرت وی در ایران پس از آن بود که وی در سال ۱۹۹۳ موفق به دریافت جایزه نوبل اقتصاد گردید. از آن زمان تاکنون دو کتاب از وی به فارسی ترجمه و منتشر شده است.^۳

نورث متولد سال ۱۹۲۰ در آمریکاست و دکترای خود در رشته اقتصاد را در دانشگاه برکلی کالیفرنیا^۴ به پایان برد و پیشه‌استادی را در دانشگاه واشنگتن^۵ ادامه داد. وی که نامش در فهرست یکی از سه بنیانگذار «انجمن بین‌المللی اقتصاد نهاد‌گرای نوین»^۶ قرار دارد، از جمله اقتصاددانان انگشت‌شماری است که هم بسیار زود و بسیار عمیق به عدم کفایت نظریات توسعه نئوکلاسیک پی‌برد و هم با گذشت بیش از ۴۰ سال از نخستین آثارش، هنوز بر همان صراط گام می‌زند و انباشتی از دانش‌های مفید و مکمل را در حوزه اقتصاد پدید آورده است. البته قطعاً نمی‌توان وی را داعیه‌دار یک جریان تحلیلی رقیب و در موازات اقتصاد متعارف دانست اما نکاتی که وی به

۱- کارشناس ارشد اقتصاد، smkhandoozi@gmail.com

۲- Douglass C. North

۳- این دو کتاب عبارتند از:

- داگلاس سی. نورث (۱۳۷۹)، ساختار و دگرگونی در تاریخ اقتصادی، ترجمه غلامرضا آزاد ارمکی، نشر نی.
- داگلاس سی. نورث (۱۳۷۷)، نهادها، تغییر نهادی و عملکرد اقتصادی، ترجمه محمد رضا معینی، انتشارات سازمان برنامه و بودجه.

۴ - University of California Berkeley.

۵- Washington University in Saint Louis.

۶- International Society for the New Institutional Economics.

صورت نقد و اصلاح در خصوص منظومه تحلیل اقتصادی نئوکلاسیک (بوئژه درباره اقتصادهای کمتر توسعه یافته) مطرح می‌کند، بسیار اساسی و در نوع خود بدیع به شمار می‌رود. شاید به خاطر همین انحراف او از جریان متعارف اقتصاددانان بود که آوازه وی پس از دریافت جایزه نوبل به گوش بسیاری رسید.

شاید بتوان گفت مشکل عمده نظریه پردازان توسعه اقتصادی در این است که یا پرسشی ناقص و درجه دوم را محور قرار می‌دهند یا آنکه در پاسخ به پرسشهای عمیق، از رویکردهای سطحی و متغیرهای ناپایدار (که خود وابسته به متغیرهای مهمتر دیگری هستند) بهره می‌برند. نورث، باریک‌بینی و ژرف‌نگری خود را هم در پرسش محوری رشد اقتصادی و هم در شیوه پاسخ به آن نشان داد. وی ریشه نظریات رشد و توسعه اقتصادی را به این اصل اساسی بازگرداند که: فهم ما از چگونگی تحول اقتصادها چیست و بر چه بنیانهایی استوار است؟ به بیان دیگر چه عناصری در چگونگی تصمیم‌ها، انگیزه‌ها و رفتارهای اقتصادی عاملان اقتصادی اثرگذار است؟ از سوی دیگر نورث با به میان کشیدن رویکرد تاریخی - نهادی در پاسخ به این پرسش، گامی مهم در بسط نظریه نهادگرایی اقتصادی برداشت. تحولاتی که توسط نورث و همراهان او در نظریه اقتصاد نهادگرا صورت گرفت به گونه‌ای است که وی تأکید دارد از عبارت نهادگرایی نوین استفاده کند.

با توجه به اهمیتی که عمق بخشیدن به تبیین‌ها و تجویزهای توسعه در ایران امروز دارد، مناسب دیدیم که مروری بر آرا و دیدگاههای نورث را به عنوان چهره شاخص قرائت تاریخی و نهادی در اقتصاد داشته باشیم. بر این اساس، ابتدا گزارشی از زندگینامه نورث (به صورت زندگی‌نامه خودنوشت) ارائه شده و سپس متن سخنرانی وی در مراسم اعطای جایزه نوبل اقتصاد در سال ۱۹۹۳ میلادی آمده است. این سخنرانی مشتمل بر چکیده دیدگاههای نورث درباره رویکرد تاریخی - نهادی به اقتصاد است. مقاله سوم این بخش نیز به مرور آثار و بررسی دیدگاههای نورث می‌پردازد؛ با امید به اینکه شاهد تداوم این مسیر از سوی استادان و کارشناسان کشور و در راستای تکمیل و غنی‌سازی چنین رویکردهای عمیقی به توسعه اقتصادی باشیم.